

HALOTTAINK

- Hrublány Endre** mélykúti káplán ápr. 24-én váratlanul (72,49)
- Ruzsbánszky Endre** bodrogolasi plébános ápr. 26-án Sátoraljaújhelyen (47)
- Kovács Béla** esperespléb. Nemesgulácson ápr. 29-én (69,44)
- Dömötör János** ker. esperes, bakonyszombathelyi és rédei plébános ápr. 30-án.
Türjén temették (67,42)
- Kassai József** ny. hitoktató máj. 8-án Székesfehérvárott. A fehérvári Csutora temetőbe temették (64,40)
- P. Németh János SJ**, a püspökszentlászlói szoc. otthon lelkésze máj. 9-én Pécssett. Az ottani rendi sírboltba temették (73,52,41)
- Farkas Sándor** tb. kanonok, érd. esperes, novai plébános, aranymisés máj. 19-én Budapesten. Nován temették (82,58)
- Szüllő Rezső** vajkai plébános máj. 24-én. Szülőfalujában, Pozsonyeperjesen temették (70,45)
- Gats Elemér** ker. esperes, pápóci plébános máj. 25-én (76,53)
- Illés László** ny. lelkész máj. 26-án Érden (62)
- Grunda László**, a budapesti Hittudományi Akadémia VI. éves hallgatója. Otthon, Törökbálinton temették (25,1)
- Buslig P. Gerő Huszlig** mechitarista szerzetes jún. 9-én Velencében (67,49,44)
- Borza László** ny. bálványosi plébános jún. 15-én. A székesfehérvári Hosszú temetőben temették (59,30)
- Tóth György** tb. kanonok, bögöti plébános jún. 16-án (67,42)
- Oláh Áron** kézdizsárazpataki (Erdély) plébános jún. 23-án (63,38)
- Rádonyi József** ny. esperespléb., aranymisés jún. 24-én a Szeher úti kórházban. Szülőfalujában, Fertőhomokon temették (80,56)
- Dr. Kalmár Vince Őzséb OFM** jún. 27-én. Az esztergomi ferences templom kriptájába temették (89,74,66)
- Badacsonyi József** kenézli pléb. Júl. 6-án temették Kálban (62,38)
- Dr. Iszak Károly** aranymisés, ny. pléb. Júl. 13-án temették Szombathelyen, a Jáki úti temető papi sírkertjében (79,54)
- Kovács Elemér** püspöki tanácsos, csornai segédlelkész, aranymisés júl. 16-án. Csapodon temették (77,52)
- Dr. Legény János** ny. gimn. tanár, áldozópap, az esztergomi szeminárium tanára, júl. 20-án Zürichben. Pásztón temették (77)
- Szabados Gyula** negyedi (Csehszlovákia) esperespléb. Júl. 26-án temették (66,44)
- Lipták Antal** abafai plébános júl. 26-án (72,48)
- Csaba Andor** hetesi esperespléb. júl. 28-án váratlanul (64,39)
- Bozóky János** c. apát, érd. főesperes júl. 29-én Egerben. A Kisboldogasszony-temetőbe temették (82)
- Dr. Porpáczy Gábor Ernő** premontrei, csornai esperespléb. aug. 3-án Csornán. A rend sírkertjében temették (63,39)

Elhunyt paptestvéreinket foglaljuk mementőinkba!

KISBERK IMRE székesfehérvári megyéspüspök (1906–1982)

Az orvosi vizsgálatok alapján halála egy év óta bármelyik nap várható volt, s most mégis váratlanul ért bennünket. Szerdán, ápr. 21-én még részt vett Esztergomban a felemelő nőszökecszentelési szertartáson, és a rá következő szombaton már magához szólította az Úr. Halála napján egész délelőtt mellette imádkoztunk, testvérei és közvetlen háza népe. Amikor déli Ürangyalára kondult a harang, a déli imádság végeztével még szólásra nyitotta aikát: „Jézusom, irgalmazz!” Mialatt megkapta újból a feloldozást és a teljes búcsúival járó áldást. Ezekkel a szavakkal búcsúztam tőle: „Isten veled. Imre nőszökecskánk, odafönt találkozunk.” S utolsó földi szava: „Isten veled.” 24-én délután a haldokló főpásztor hazatért Urához.

1906. szept. 8-án indult el életútja, Szűz Mária születésének ünnepén. Meleg családi körben szíva magába már gyermekkorában a mélységes hitet, a máriás lelkiséget, a hűséget, a becsületet, az emberek mebecbűlését, az eqvház és a haza szeretetét. Végrendeletében így ír: „Hálás szívvel emlékezem áldott jó szüleimre, akikről az életet, neveltetést, katolikus felfogást és nagy szeretetet kaptam. De éppén úgy hálalelt szívvel emlékezem Shov Laios megvésoűsűnök atvára, akitől minden papi rendet és a hivatáseszmenvt kaptam . . . Hálát adok azért is Istennek, hogy szegénynek születtem és szegényen is halok meg. Sohasem volt céloom a vagyonszerzés; eqvetlen törekvésem és céloom Isteni Mestrem alázatos és hűséges szolgálata volt.”

1930. iún. 22-én szentelte áldozópapná főpásztorra. Következtek a lelkinásztori állomáshelvek: Ráckeve, Perkáta, Dunabogdány. Székesfehérvár. Laios nőszökecskátva látta lankadatlan buzgóságát, és a Szentséges Atvától segedőűsűnökének kérte. Az 1951-ben christianopolisi c. pűsűnökke nevezte ki. Éppén tőmés napján volt 31 éve, hogy a papi rend teljességét elnyerte. Megmaradt továbbra is lelkinásztornak, miald 1959-ben először apostoli kormányzóként. 1974-ben pedig megvésoűsűnökként átvette az eqvházmegeve kormányzását. Közben 3 éven keresztül az Apostoli Szentszék megbízásából az esztergomi főevházmegvét is kormányozta mint apostoli adminisztrátor. Öt évig volt a római Szertartások Kongregációjának ill. Istentiszteleti Kongregációnak tagja. Két évtizeden keresztül tevékenven vett részt a magyar eqvház liturgikus megúululásának munkálataiban. Ebből közel egy évtizeden át mint az Országos Liturgikus Tanács és az Országos Magyar Cecília Társulat elnöke.

Hogy főpásztori munkáit milyen lelkiülettel töltötte be, arra nézve mindennél többet mondanak II. János Pál pápának a vatikáni államtitkárságon keresztül hozzá intézett szavai lemondásakor: „Mindenekfelett méltánvolia (a pápa) és igen dicséretre méltónak tartia kemény kötelesséatudásodat, ítéleteidben megmutatkozó kiemelkedő okosságodat, igazán papi buzgóságodat mindazok iránt, akik eqvenként vaon ősszegűgűkben valaha is rád voltak bizva.”

A magam részéről áldozatos életéből még néhány vonást szeretnék kiemelni, amelyek papiai és hívei számára drága örökséget jelentenek.

1) Ottokár és Laios pűsűnök példáját követve, az Eukarisztia mélységes imádságát, amely a liturgia végzésében és szolaalátában tárulkozott ki. Mélyen átérezte, hogy a liturgia és benne az Eukarisztia papi szolaalátunk csűcsa, de ugyanakkor forrása is minden kegyelemnek, amely Krisztustól a szentmisen és a szentségeken keresztül Isten népére áramlik.

2) A Napbaöltözött asszony — akit mi Szent István királyunk óta Boldogasszonynak tisztelünk — szeretetét és tiszteletét. Talán szabad ezt a máriás lelkiséget kapcsolatba hozni születése napjával is. Nagvboldogasszony pártfogása alatt álló egyházmegyéket mindig máriás lelkiséggel szolaálta és vezette. Örömmel járta egyházmegyéink búcsújáró helyeit, hogy Szent István örökségét

őrízze és erősítse. Máriás lelkeségéhez kapcsolódik Szent Istvánnak, székes-egyházunk védőszentjének és a magyar szenteknek tisztelete, akiknek közbenjárását szünet nélkül kérte egyházunkra és magyar hazánkra.

3) Harmadikként azt a szinte csodálatra méltó önfegyelmet tiszteljük benne, mint követendő példát, amelyre Krisztus adott neki erőt, hogy Cirenei Simonként betegségének keresztjét a szenvedő Krisztussal egyesülve olyan türelemmel tudta hordozni.

4) Végül jelmondatát idézem: „Szentek ivadéakai vagyunk, és azt az életet várjuk, amelyet az Isten azoknak juttat, akik sohasem szegtek meg iránta való hűségüket” (Tób 2,18). Ezt a jelmondatot igyekezett egész életében megvalósítani, amikor papjainak hűséges és áldozatos papi életre adott követendő példát. E jelmondatból áradó lelkeséget szolgált, amikor híveinek a kötelességteljesítést hirdette Isten, egyházunk és szeretett magyar hazánk iránt. Bérmarkörútjain és főpásztori látogatásain erősítette a családi életet, az egymás iránti megbecsülést, és mindenütt a feltámadt Krisztus húsvéti békéjét hirdette.

Hiszem és remélem, hogy amikor éppen szombati napon, a Szűzanya napján, találkoztál az égi Jópástorral, a Szűzanya volt számodra a Mennysország Ajtaja.

Utóda, Dr. Szakos Gyula temetési beszédéből (rövidítve)

DR. TAKÁCS JÓZSEF

(1911–1982)

Egy ragyogó elme, egy szenvedésben kiérett lélek tűnt el vele abból a magyar valóságból, amelyet szerencsésebb körülmények között tetteivel döntően befolyásolhatott volna. Vagy ez csak a látszat? „Takács Józsefnek ez a nagy tette: oda is jó szívvel menni, ahová magától nem ment volna; igaza tudatában is vállalni feladatokat, amik nem neki valók; és az áldozatok érthetlenségében egy magasabb rendű értelmet látni. Olyan pap volt, aki nemcsak áldozott, de áldozattá lett. Az engedelmesség áldozatává. És ezzel többet tett, mintha ragyogó üstökösként futotta volna be egyházunk egét. És ő hitte, hogy az engedelmesség áldozatában megváltó erők vannak” (Belon Gellért).

Szuhogya községben született 1911. jún. 11-én, többgyermekes szegény családból. Apját korán elvesztette, de vallásos édesanyja mély hatással volt rá. A középiskolát sorkosztos diákként kezdte. Korán megmutatkozott erős, kolerikus, mindenről önálló véleményt formáló egyénisége és nagy tehetsége. Nemcsak az egri ciszterci gimnáziumnak volt „csillaga”, hanem – miután püspöke Rómába küldte tanulni – aranyérmes első a Gergely-egyetemen is. Nyolc évig (1931–38) volt a Collegium Germanicum-Hungaricum lakója. Az egyetemi vitákban félelmetes előadó vagy támadó. Kedvtelésből a keleti nyelveket is megtanulta, úgyhogy pl. Zarathusztrát óperzsául olvasta. Híre eljutott XI. Piusig és Pacelli államtitkárig. Mint pap (1936. okt. 25-én szentelték) és teológiai doktor tért haza.

A kápláni év letöltése után (1938 Ózdon) képzettségének megfelelően teológiai tanár és tanulmányi felügyelő, majd lelkiigazgató lesz Egerben (1939). Utóbbi kicsit talán korán. Mert a papi hivatásról kezdettől táplált és Rómában csak megerősödött magas elgondolásait nemcsak önmagával szemben érvényesíti kíméletlenül, hanem növendékei irányában is. Spirituálissága alatt sokan hagyják el a szemináriumot – hivatáshiány miatt. Ami azonban a poharat kicsordította, az egy igen „szókimondó” nyilvános megjegyzése volt a szeminárium elavult állapotáról, ellentétben az érseki uradalom kevésbé fontos épületeivel. Takácsnak nemnie kellett. 1942-ben a két filiás Bátor községbe nevezik ki plébánosnak. (A dolog íróniájához tartozik, hogy távozása után átépítik a szemináriumot, modern cellarendszerűvé.)

„Nekem a tisztelettel volt bajom. Az engedelmességgel soha” – szokta volt mondani. Senkivel szemben sem tett a szájára lakatot (és majdnem mindig igaza is volt), de mindenkinél engedelmesebb volt. Ez az ilyenformán mindennek, csak nem szolgálalkúnak nevezhető engedelmesség olyan „nehéz” és magasrendű erény, ami bámulatba ejtette mindazokat, akik ismerték. A „nagy Takács” tehát ment plébánoskodni. Hamarosan helyettes, majd kerületi esperes (1947). Csakhogy közben XII. Pius pápa, aki megőrizte emlékében a kiemelkedő növendéket, kétszer is érdeklődik felőle látogatóban járó magyar főpapoktól. Azok zavarban vannak, mert nem tudnak mit mondani az „eltemetett” emberről. Így kerül előbb Törökszentmiklósa plébánosnak (1949), majd Schütz Antal utódaként a budapesti Hittudományi Akadémiára dogmatikatanárnak (1950). A tanítást úgy fogta fel, mint tanúságtételt Krisztusról. „Úgy néztünk rá – írja egyik tanítványa –, mint világtító fázorsra, aki utat mutat Isten szolgáinak. Ragyogó elmélet, imponáló tudás, lényeglátó szellemi tisztaság. Mindent Istenben és Isten szerint lát és ítél. Mérget lehetett venni a szavára. Lelkesedtünk érte, mentünk utána.” A vizgákról egyszer ezt a megjegyzést tette: „A vizgáztatónak csak egyetlen erényt kell gyakorolnia, az igazságosságot.”

Életének ez a szakasza nem tartott sokáig. 1956-ban Kácsra helyezik plébánosnak. A még számára kimért 26 év alatt összesen öt kis faluban találjuk (Kisnána 1960, Visonta 1962, Gyöngyöspata 1965, Adács 1977). Mind az ötöt mintszerűen rendbehozta. Szerette a népet, törődött mindennapi ügyeikkel, és próbált alkalmazkodni helyzetéhez. Közben százával adta a lelkipapokat, papí rekollekciókat szerte az országban. De meg tudta dobogtatni a gyerekek szívét is ministránsszolgálatokhoz. Nyílt volt az új stílusok iránt is; utolsó nyáron pl. egy esketésén egri kispapok gitároztak, és ő nagyon örült ennek (a kispapok meg neki). A Szentírás mindennapi kenyere volt, teljesen elsaiátította az eredeti bibliai nyelveket. Az új fordítás munkájában mégsem működhetett közre. „Ki tudja, miért adta Isten a tehetséget? – mondta egyszer egy látogatójának. – Talán éppen azért, hogy ne használjam.” Kívülállóknak viszont számon tartották, rábízták pl. egy héber–magyar kiadvány lektorálását. Sőt külföldről egyetemi katedrára kapott meghívást. (Döpfner bíboros társa volt a Germanicumban.) Nem ment. Népét akarta szolgálni. Egy pap gyónójának egyszer ezt adta elégtételül: „Imádkozz a népért, amelyért dolgozol és szenvedsz.” Ez volt a lelkében. Hazája mellett Egyházát is szenvedélyesen szerette. Ez tette féltően aggódóvá és a hibákkal, gyaloglásokkal szemben sokszor élesen kritikussá. Felületes ismerői gyakran csak ezt a kemény, érdes burkot vették észre. De jóbarátainak, híveinek pazarul tudta osztogatni belső gazdagságát.

Hogy Isten elfogadta áldozatát, az életének utolsó hónapjaiban tűnt ki, amikor abból fosztotta ki, ami legsajátabb tulajdona volt: ragyogó elméjéből. Krisztus Király vasárnapján megállt a szentmisében, egy óra hosszat állt némán az oltárnál, és nem tudták, mi baja. Ezután jött a rohamos összeomlás: álmatlanul ténfergett egyik szobából a másikba, látogatóit nem ismerte fel... Nov. 1-én a temetőben még elvégezte a szertartást, de egy óra hosszat prédikált, nem tudta abbahagyni. Ilyen tünetekkel vizsgálta meg pesti főorvos barátja. A diagnózis: tumor cerebri, agyदानat. Nem akart kórházba menni. „Itt is meghalhat az ember.” Végül is érseke parancsolt rá. „Írás van? – Van. – Akkor megyek.” (De bizalmasának odasúgta: „Időmorzsolás ez csupán.”) És ő, aki életmódjában soha nem engedett beleszólni, most alávetette magát orvosoknak, ápolóknak. Közös kórteremben, hasonló szerencsétlenség között, minden kivételezés igénye nélkül. Nov. 23-án megoperálták. Tudata visszatért, már önállóan enni is tudott, de a szövettani lelet nem hagyott kétséget a végkifejlet felől. Orvosa ugyan még reménykedett bizonyos regenerációban, – ehelyett drámai gyorsasággal megkezdődött a teljes agyi szétesés, és ez a csodálatosan kulturált agy teljesen felmondta a szolgálatot: hallucinált, fogalmakat kevert össze, embereket már

nem ismert meg. Karácsony előtt elvesztette eszméletét, s az utolsó négy hetet ebben az állapotban töltötte, mesterséges táplálással. Csodálatos szervezete, szíve végig hibátlanul működött, — csak akkor halt meg, amikor a daganat elérte a légzőközpontot az agyban, jan. 17-én.

Havas téli napon, jan. 26-án temette Adácson érseke, Kádár László, öt püspök és több mint 250 paptársa jelenlétében. Hívei vállon vitték ki a temetőbe. Minden községből, ahol az utolsó évtizedekben tevékenykedett, bérelt autóbusszal jöttek a hívek búcsút venni tőle. Ennyi embert temetésen nagyon régen nem lehetett látni.

Életútját végredeleltében ő maga is pozitívan látta: „Isten nagy ajándékának tekintem életem és benne papi hivatásom.” Annak érzik mások is. Tanítványa írja: „Egy ember, aki azt mondta, amit hitt, és élte, amit mondott. Egy ember, aki rátette életét az Igazságra, az Istenre, és nem tántorodott el tőle soha. Egy ember, aki átadta magát egyszer s mindenkorra Krisztusnak, és nyomaiban lépkedett. Néha kereste e nyomokat, de mindig megtalálta. Legjobban a keresztúton. Ami mondanivalója volt számunkra, azt elmondta élete és néma szenvedése. Róla nem lehet beszélni, vele élni kell tovább.” Oltártestvérei

DR. FÉLEGYHÁZY JÓZSEF

(1906–1982)

Egy hónapon belül másodszor gyászolt a budapesti Hittudományi Akadémia, amikor dr. Takács József után dr. Félegyházy József kanonok, c. apát, érd. professzor is örök álmra hunyta le szemét. A két kolléga egyénisége és életpályája szinte ellentétes volt. Takács hányatott sorsával, markáns egyéniségével szemben Félegyházy a csendes, elmerülő tudóst személyesítette meg, akinek élete, egészen végső betegségéig, nyugodt és termékeny mederben folyt.

1906. jan. 5-én született Nagykárolyban. 1929-ben Nagyváradon szentelték pappá. Élethivatásának kialakulásáról és egyes állomásairól ő maga beszélt abban az érdekes interjúban, amelyet 70. születésnapja alkalmából folytattak vele. Már egyetemi tanulmányai elején érdekelte a história. Harmadéves korában egyetemi pályadíjat nyert „Pázmány tanári működése Grácban” c. dolgozatával. Ez azt jelentette, hogy két évre ösztöndíjjal Rómába mehetett. 1930-ban filozófiából doktorált, 1931-ben egyháztörténeti diplomát szerzett. Ugyanebben az időben volt kint több jeles egyháztörténész: Vanyó Tihamér, Meszlényi Antal, Lovas Elemér, Radó Polikárp és Galla Ferenc is. „A szellemük bizonyára hatott rám.” 1931/32-ben Ausztriában, a Klagenfurt melletti Tanzenberg olivetánus (a bencés rend egyik ága) apátságában filozófiát adott elő.

Hazatérve 1932–34 között Sztarmárnémetiben filozófiát és egyháztörténetet tanított. 1935-ben átkerült a váci egyházmegyébe, s ott Hanauer püspök, megtartva a sorrendet, először káplánnak nevezte ki Soroksárra, majd Vác-Felsővárosra. 1938-ban újra teológiai tanár lett Vácott a hittudományi főiskolán. Jogot, egyháztörténelmet tanított, szentszéki jegyző volt és lelkipásztor. 1942-től egyetemi magántanár a Pázmány Péter Tudományegyetem hittudományi karán, Budapesten. 1947-ben pápai kamarás lett. Egy újabb „lelkipásztori zárójel” után (1949-ben Mendén, 1953-ban Mezőtúron plébános) 1954-ben tanulmányi felügyelő lett a budapesti Központi Szemináriumban. 1956-tól 77-ig a Szent István Társulat alelnöke, ami sok gonddal járt. 1959-től nyugalmoba vonulásáig, 1977-ig a hittudományi Akadémián a középkori egyháztörténet professzora.

Igyekezett jól gazdálkodni az idővel, s egymás után jelentette meg munkáit. Pázmányhoz továbbra sem lett hűtlen: latin nyelvű filozófiai munkáiról szóló elemzését a „Pázmány bölcselete” c. kötetben adta ki (1937). Munkásságának nagyobbik fele azonban az egyháztörténelemhez kapcsolódik. Rómából magával hozta a váci egyházmegye 13–14. századi történetének dokumentációit, helyesebben azok regesztáit, amelyekből feldolgozta a tatárjárás korát az általa

szerkesztett „Vácegyházmegye múltjából” c. sorozat egyik kötetében. Ugyancsak ő írta a Bangha–Ijjas-féle egyháztörténeti sorozat negyedik kötetét is: „A középkor egyháza”-t. 1967-ben jelent meg „Az egyház a korai középkorban” c. kötet. A jegyzetekben több száz forrást nevez meg. Tudományos módszerben fejlődés figyelhető meg. Munkássága elején szívesen nyúlt másodkézből való forrásokhoz is. Később már eredeti dokumentumokra támaszkodott.

Ő írta a francia „Dictionnaire de Spiritualité” „Hongrie” címszavát az újkori hazai lelkiségről. (Ez a kötet 1970-ben jelent meg.) Valószínűleg ezzel kapcsolatban figyelt fel jobban a magyar lelkiség kérdéskörére. A már említett interjúban feladatának jelölte meg, hogy vállalja egy történeti munkaközösség összefogását a magyar egyháztörténelem módszeres feldolgozására, a mai történetés egyházszemléletnek megfelelően. „Eddig ugyanis az volt a hiba, hogy keveset törődtünk Isten népének történetével, s inkább csak a pápaságra koncentráltunk... Rögzítenünk kell a szakrális hagyományokat, azok változásait, a paraliturgiát, — egyszerűen: az egyházközösség spirituális mozgását. Nem pozitívista módon kell értelmeznünk a históriát, hanem mint eszmetörténetet, beállítva a társadalmi szituációba.” Örömmel említette kitűnő tanítványainak, pl. Lotz Antalnak és Szántó Konrád ferencesnek munkáit.

A munkának ez az imádságnak élt. Lelkiekre mindig érzékenyen reagált. 1969-ben írta lapunk 2. számáról: „örömmel olvastam a pozitív, a papi lelkiséget valóban építő tanulmányait, ismertetéseit, krónikáját”, és „további hasonló szellemű szép szolgálatot” kívánt. 1974-ben pedig Merton könyvével (Lelkivezetés és elmélkedés) így írt: „Talán ráfigyelünk, és hasznára lesz a zajló, zajongó, rohanó időben oly könnyen megkopásra hajló imaéletünknek!” Ugyanitt említi, hogy meghatottan szokta végigolvasni a „Halottaink”-ról szóló megemlékezéseket is.

Ekkor már őt is csak néhány év választotta el a Hívástól. 1976-ban lett roszszul a katedrán. Életéről már akkor lemondtak. De még hat esztendeje volt hátra. Beszélni nem tudott, igazi keresztje az élet lett. Ez év február 14-én távozott csendesen az élők sorából.

Óry Miklós

ÉCSY LÁSZLÓ JÁNOS ferences főtáya (1919–1982)

Vaknak mondhatnánk a véletleneket, ha nem akarnánk erősen hinni, hogy „mögötte Isten nevet”. Ápr. 12-én reggel még nagyon szép misén vettünk részt Somlyón. Utána a főtáya, a káplán-páter és a sekrestyés testvér útra kelt Gyulafehérvárra, kíségitöket kérni a közelgő búcsúra. P. Anaklét házfőnököt is felvették Udvarhelyen. Jövet, ápr. 19-én, fűzért fonogattak rózsából, amikor a megyesi halálkanyarban egy autó szabálytalan előzéssel beléjük rohant. Azt a két tizedet, ami még hibázott, a főtáya az égi réteken kapkodta össze, és személyesen adta át Edesanyjuknak. Három társát a vásárhelyi klinikán próbálják emberformára összerakni. Az nem kétséges, hogy a főtáynak odaát jobb társasága van, mint itt nekünk, de hogy lehessen elviselni az életet, ha nincs, aki egy biztató jó szót mondjon, vagy példájával eligazítson. Alig enyhíti árságunkat az a tudat, hogy eggyel több odaát a szószólónk. Bármerre nézünk: az út, a parkolóhely, belül a templom kényelme, szépsége, a praktikus időbeosztás, — mind a főtáyra emlékeztet. A felújított kriptában most „próbaüzemel”. Azzal tréfálkozott, amíg ott végeztek a munkálatokat, hogy őt a dombra temessék (ott a falu temetője), mert ott éri a nap, és közelebb van az Úrhoz. Utolsó útja csak egy emeletnyi költözés volt, de akkora tömeg vonult ki, mint a pünkösdi nagybúcsún. Mindenki úgy érezte, személyes barátját temeti. Csak most döbbent meg, milyen nagy volt a barátja, és milyen hozzáférhetően egyszerű.

1979-ben vette át az erdélyi stefanita provinciát, P. Benedek Fidél tartományfőnök halála után. Már akkor somlyói házfőnök volt. Rákosdon született, Vajdahunyad mellett. Iskoláit Udvarhelyt és Csíkszeredában végezte, majd a rend keretében román–francia szakos tanári diplomát szerzett Kolozsvárott. A soha fel nem állított ferences gimnázium tanárának szánták. Pappá 1943-ban szentelték. Változatos pályafutás után (Kolozsvár, Csíksomlyó, Udvarhely, Dés, Mária-radna, három év kiesés, házfőnökség Déván, plébánosság Szentágótán) 1970-től vezette a somlyói kegytemplomot mint házfőnök. Utóbbi években többször járt külföldön: a BRD-ben operálták sikerrel, majd volt néhányszor Rómában és egyszer az USA-ban. Mikor római kirándulásáról beszámolt, nem azt mesélte el, hogy kezét fogott a Szentatyával, hanem hogy a nagy város láttán úgy elcsodálkozott, hogy beleesett egy babakocsiba. Két ócska bakancs és egy tarka ingnyak látszott csak ki a csuhából. Beosztottjainak a legszebb és legraktikusabb dolgokat vette. Minden útján talált valamit, amivel megkönnyíthette munkáját, vagy örömet szerezhetett.

„Szelíd és alázatos életbe rejtette lelkének gazdag kincseit.” Tömörebben aligha jellemezhető, mint gyászjelentésének ezzel az igazán „ferences” – és evangéliumi – mondatával.

Magas termetű, szőke, apró szemű, halk szavú, vidám ember volt. Tréfásan „építő Szent Jánosnak” hívták, mert ahol megfordult, megújultak az épületek. Somlyóra is ezért került, mert különleges szakértelmet igényelt az ősi kegyhely műemlék temploma. Az időnkénti földrengések sérüléseit kellett rajta eltüntetni, és modernizálni a jelen kor igényei szerint. Minden év tavaszán mesterek jelentek meg, és sürgősségi sorrendben folytak a munkák: vízvezeték, központi fűtés a zárdai részen, villanykályhák a templomban, festés, oltáraranyozás, belső folyosók mozaikozása, üvegezése, udvar kockakövezése, nyilvános WC, telefon, mikrofon, villanyorgona, automata harangozóberendezés... Ha elgondoljuk, hogy egy-egy mester megtalálása és az anyagbeszerzés mekkora utánjárást igényel, akkor érthetővé válik egyikünknek az a megjegyzése, hogy az Atya nemcsak a templomot festette ki, hanem a haját is – fehérre. Ezekhez soha egyetlen banit sem kért a hívektől.

Szokása szerint reggel és a déli órákban kiment a templom elé az utcára, és nézelődött. Csak úgy „véletlenül” mindent meglátott, mindenütt ott volt, ahol segíteni kellett. Megfigyelte a szükségletet, és megtalálta a megoldás módját.

Különös érzéssel tudott figyelemmel kísérni emberi sorsokat, és alkalmas órában és módon beavatkozni, ha problémák merültek fel. Akkora tisztelettel közeledett az emberhez, hogy saját értékének tudatára ébresztette. Aki közvetlen kapcsolatba került vele, nem tudott közömbös maradni az általa képviselt értékekkel szemben. Több keresztleletlen fiatal kötött egyházi házasságot a megfelelő feltételek után, mert mint turista kapcsolatba került vele.

Ritka képessége volt különböző rendű-rangú embereket közösséggé formálni. Nem külső fegyelmi intézkedéssel, hanem a képességek szerinti elrendezéssel, megbecsüléssel, helyet hagyva az egyéni kezdeményezésnek, jóakaratságnak. Ő csak egy volt a közösségből, sohasem a hangadó. Ha megszólalt, csupa tréfa volt, rendszerint baklövéseit mesélte el. Elég nagy volt, kibebíthette magát. Szívesen koncelebrált bárkivel. Sok paptól hallottam, hogy jobban esik egyedül misézni. Ő örömet tette hozzá az áldozathoz a maga áldozatát. Ilyenkor a társ választhatja meg a zöveget.

Megkapta a nyelvek adományát is. Nemcsak olyan értelemben, hogy több nyelvet kitűnően beszélt, hanem hogy mindenki nyelvén értett. Sokszor tartott lelkigyakorlatot teológusoknak, papoknak, híveknek. Beszédeit a ferences egyszerűség, közvetlenség jellemezte. A Szentírásból nőttek ki. A gyakorlati következtetéseknél tűnt ki lelkének finom érzékenysége. A kicsi dolgokban való hűséget hangsúlyozta, az óv meg a nagyobb botlásoktól. Mint lelkivezető a hely-

ben topogást rosszabbnak tartotta a botladozásnál. Tanácsai hosszú távon eligazítók voltak. Nagy részvétellel nyúlt a bűnös után, és engedte belekapaszkodva felemelkedni. Gyarapítani tudta mindenkiben a jó közérzetet.

A templomban rendszerint csendes mise volt a második, amit mindig meghallgatott. Úgy ült be a padba, hogy kívül még helyet hagyott. Szerette hétfőn Szent Ferenc miséjét mondani főnöksége előtt is. Tőle leshette el nagy egyszerűségét, Isten- és emberszeretetét. Környezetét európai módon igyekezett kialakítani. Sok pénz megfordult a kezén, de személy szerint alig volt hasznélvezője. Hölgyvendégét természetes mozdulattal kínálta cigarettával, ő együtt-ézésből lemondott róla, amikor az orvos ferences társának eltiltotta.

Nagy levelezést folytatott, mi tettük legtöbbször postára. Ellenőriztük, mert megesezt néha, hogy csak név volt ráírva, cím nélkül. „Ilyen vagyok” – mondta egyszerűen. A begyűlt perselypénzt is mi vittük becserelni az üzletbe vagy a bankba. Újraszámoltuk, mert rendszerint hibás volt. „Mindig gyenge oldalam volt a számtan” – hozta fel mentségére, pedig amint utólag kiderült, nem is ő készíttette elő.

Halálakor fényképét kitették a szenteltvíztartó fölé. Nénikék—bácsikák megállnak előtte, s ki-ki az abbamaradt beszédét folytatva, mondikálnak neki. Könyvek között hányják szemére, hogy ilyen kurtán-furcsán itthagyt. Félbe maradt ügyeinket bizalommal ajánljuk pártfogásába. Hiszen azt mondta: „Ne búsuljatok! Halálom által csak nyertek: odafőnn jobban használhatok nektek!” Hívei

RÓZSAHEGYI ISTVÁN SJ (1909–1982)

45 évvel ezelőtt, Nagyasszony előnapján egy újonnan érkezett novicius koptgatott be a Manréza szabóságába. A P. Rektor küldte oda, hogy első talárisára méretet vegyenek róla. Az akkori újonc azóta sem tudja elfelejteni a jelene-
tet, mégpedig azért nem, mert a műhelyben egy igen rokonszenves, barátságos, meghökkenítően tiszteletudó, hihetetlenül gyorskezü szabó-testvér állapította meg méreteit. És most a Gondviselés ajándékának érzi, hogy ennek a hivatásában komolyan megerősítő találkozásnak hőséről ő állíthatja össze a megemlé-
kezést. Húsz éven át sokan voltunk, akik ilyen találkozással kezdtük el a szerzetesi életet, és mindenkor épültünk az egészen mintaszerű testvér példáján. Az előljárók nem küldték más házunkba, azért nem, mert a szerzetesi szellemet csak úgy sugárzó testvérré a noviciátusban volt leginkább szükség. 1950 után pedig az ország minden részéből megannyi pap, nem is kevés püspök, sőt néhány papi szerepet játszó színész is alanya volt gyors és pontos méretvétel-
nek. Valamennyi hálásan emlékezik a szabóművészet e szakemberére – és az emberre, az igazi „segítő” testvérré és szerzetesre.

1909. febr. 6-án született a Szerém megyei, ma horvátországi Erdővég nevű községben. Családi nevét (Ruzsics) a Rendben magyarosította meg. Korán árvaságra jutott. Két éves volt, amikor meghalt édesanyja, őt, amikor a fronton elesett édesapja. A rokonok Pécsre vitték, a hadiárvak Júlián fiúinternátusába. A kis árva elemista kitűnő bizonyítványokkal végzett el hat elemét. Ezután szakmát választott, szabótanonc lett. A pécsi Kereskedelmi és Iparkamara mint tanoncot tüntette ki díszes oklevéllel a technológiában és szakrajzban felmutatott teljesí-
ményéért. 1926. szept. 1-én jeles eredménnyel szabadult fel, segéd, majd mester lett. Felkerült Budapestre, több neves belvárosi cégnél dolgozott. Önletrajza nem tér ki arra, hogyan kapta hivatását. Feltehetően a pécsi jezsuiták révén. 1929-ben lett aspiráns a Manrézában, 1930-ban kezdte meg noviciátusát. Majd a szabóság vezetője lett és anyagbeszerző. Anyagismerete kitűnő volt. Jó mo-
dora, ügyessége is nagy hasznára vált ebben a munkakörben, kivált a háborús években. Ő irányította a testvér-jelölteket. Felelősségteljes szerepe volt a légol-

talmai intézkedések végrehajtásában és a frontidőben. Segítette a bajba jutottakat és hozzátartozóikat, különösen is a rendtársakat. Jól érvényesítette éielmeségét, határozott, vonzó megjelenését, tárgyaló képességét.

Az 50-es éveket a Központi Papnevelo Intézet szabójaként kezdte el. 1955. okt. 1-től a Solidaritas szövetkezet papiszabó részlegének üzletvezető szabászáként dolgozott. Két haladó szabásztanfolyamot is elvégzett. 1963-ban az országos szabászversenyen oklevelet nyert. Mindebben nem anyagi hasznot keresett. Tudatosan törekedett arra, hogy kiváló munkájáért a mennyei Atyát dicsőítsék, s becsületére válják az Egyháznak. Ez a kiváló dolgozó ugyanakkor valódi tanúságtévő volt Krisztus mellett.

Amikor nyugdíjas lett, azonnal bejött a pannonhalmi Szociális Otthonba. Nem szorult gondozásra: azért jött, hogy segítsen. Mint szabó, mint ügyek intézője, vendégek kalauzolója, fáradhatatlan szorgalommal. Jellemző, hogy még utolsó itthonlétékor is, nem egészen két héttel halála előtt, látták, amint vitte valakihez a frissen vasalt, javított nadrágot. Csak éppen akkor már nem a rá annyira jellemző fúrge járással.

A sok munka mellett komolyan vette az imaéletet. Általában ő ministrált litániáinkon meg a betegtermi koncelebrált misén. Előtte mindig jelen volt a bencések konventmiséjén. A bazilikai liturgiában egyébként is részt vett, ott volt a reggeli és esti zsolozsmán. Mély hitére jellemző volt nagy paptisztelete; már a noviciusban is a leendő papot nézte.

Az emberekkel való kapcsolatára jellemző, hogy mindenki tisztelte, becsülte, bízott benne. Mindenkiel jóban tudott lenni, rangosabbakkal és egyszerűekkel egyaránt. Szerénysége példás volt, párosulva nyugodt öntudattal. Mosolygós arcát csak az utolsó időkben nélkülöztük, amikor a fájdalom barázdálta vonásait.

Valami rákos tünet már a 40-es években is jelentkezett nála, de az valahogy elmúlt. A Vajda-cseppek – és ahogy hozzátette: az imádság – megállította kibontakozását. Később Béres-cseppekkel is élt. Kb. 5–6 éve látása kezdett romlani. Agyi eredetű, nyilván rákos baját sugárzásokkal kezelték. Aggódva értesültünk róla: seb keletkezett kisujján, aztán a hónaljban, majd hastájon kezdett egyre növekvő fájdalmakat érezni. Emberi dolog: még reménykedett, hátha nem „az” a fájdalom forrása. Ezért kérte magát és került jan. 25-én a Széher úti kórházba. Ott rosszullete, gyengesége egyre növekedett, a fájdalmak egyre gyötörőbbek lettek. Nem nyögött, nem kiáltozott, csak remegett a fájdalomtól. „Az Egyháznak, úgy látszik, szüksége van rá” – mondogatta szenvedéséről a kórházban látogatóinak. Balkezében olvasóját szorongatta – halálig. Febr. 2-án nagy lelki vigaszára volt, hogy P. Tamást áthozták a János kórház szemészetéről, és szobatársak lettek. Ekkor áldozni már nem tudott, de a szentkenetet késő délután újra megkapta tőle. A sok csillapító hatására lélegzete nyugodtabb lett. Valószínűleg nem alvásban, hanem önkívületben töltötte utolsó óráit. P. Tamás éjjel két óra tájban odament hozzá, megáldotta. Kora reggel, febr. 3-án, jó testvérünket holtan találták.

Az ember élete, sorsa a halállal válik egésszé. Akkor tűnik ki, hogy annak az életnek mi a mondanivalója a többiek, az életben maradtak számára. Nos, Rózsahegyí testvér életének mondanivalója számunkra az a mód, ahogyan ő a diakóniát, a szolgálatot gyakorolta. Hálát adunk az isteni Gondviselésnek azért, ami az első és utolsó taláris között volt, azért a sok-sok szolgálatért, amit a jó testvér nyújtott hosszú életén át; és hálát adunk azért a szeretetért, azért az odaadásért, azért a szolgálatkészségért, ahogyan nyújtotta. Ennek is lett az áldozata. Erre ment rá a látása. Egész életén keresztül folyton csak a talárisok fekete szövetét nézte . . . Azt mondják, az volt a baja, hogy csak egyenes irányban, előre látott, megszűnt a periférikus látása. Milyen szép szimbóluma ez utolsó éveinek, amikor már csak előre látott léleekben is: az örökkévalóság felé!

Confrater